

OPINIA națională

Revistă săptămânală de informație, opinie și idei de larg interes național,
editată de FUNDAȚIA „ROMÂNIA DE MĂINE”

CULTURA PUTERII Valorile democrației și practica socială

Prof.dr. AURELIAN BONDREA

A cerceta modul în care valorile democrației devin realități ale vieții sociale înseamnă, între altele, a lua în considerare, cum sublinia articolul anterior, motivația, metodologia și finalitatea investigației științifice. Valori precum libertatea, egalitatea, pluralismul iau, de bună seamă, înfățișări diferite, în funcție de condițiile concret istorice, de sistemul de legi care reglementează viața socială, de nivelul de instruire al diferitelor categorii ale populației, știut fiind că, sub acest aspect, nu poate fi vorba de omogenizare,

chiar în cadrul societăților celor mai dezvoltate democratic.

Cercetătorii vieții sociale pornesc, în mod firesc, în activitatea lor, în stabilirea "câmpului de investigație" de la adevărul sau premisa că a înscrie un set de valori sau de principii ale democrației în acte fundamentale, în constituții și legi reprezintă o treaptă importantă a organizării social-politice, căreia trebuie să-i urmeze însă procesul, mult mai complex, adeseori dificil, al aplicării, al înfăptuirii efective. Iată de ce, un analist ca americanul Robert Dahl,

analizând asemenea aspecte în cartea **Democrația și criticii săi**¹⁾, consideră că transpunerea în norme de conduită, în experiență practică reală a principiilor și valorilor democrației presupune existența a cel puțin următoarelor condiții sau cerințe de bază: înțelegerea scopurilor și mecanismului dezvoltării societății; stăpânirea cunoștințelor (a conceptelor) privind desfășurarea acțiunilor politice; un nivel de moralitate compatibil cu principiile civismului social și, evident, un grad corespunzător de instruire și informare adecvată a maselor.

(Continuare în pag. 6)

Pledoarie pentru compliance

Acad. ȘTEFAN MILCU

Termenul folosit este un derivat al neologismului englezesc **compliance**. Deși s-a format la nivelul limbii noastre, nu i-am găsit un echivalent. În ceea ce mă privește, consider că exprimă o obligație la nivelul interrelațiilor umane. La nivelul practicii medicale, care reprezintă o formă de interrelații umane în epoca contemporană, s-au intercalat unele aspecte negative, tehnologice. Datorită extensiunii crescânde a ceea ce s-ar putea numi mașinismul în medicină, a scăzut până la dispariție legătura neuropsihică între medic și bolnav.

În medicina tradițională era cunoscută anamneza, adică modul de apariție al îmbolnăvirii, precum și discuția complementară cu întrebările pe care medicul le pune pacientului și invers. Se realiza astfel o relație necesară între medic și bolnav, aceasta fiind sensul propriu-zis al compliance. În același domeniu medical, lipsa acestei forme de interrelații umane se reflectă în continuare în logica tratamentului, a urmăririi, în continuare, a ceea ce se întâmplă sub influența lui. De altfel, există domenii ale medicinei, cum este psihiatria, care, fără această compliance, își pierde specificul.

Regăsim forme negative ale compliance și în viața socială. Este suficient să amintim de frecvența cu care relația dintre un solicitant și un funcționar este tratată ca o adevărată inamicie. Este și aici tot o absență a compliance, expresia faptului că aceasta reprezintă o formă elevată de interrelație umană. Politețea, de altfel, aparține aceleiași categorii de fenomene ca și compliance. Desigur, aspecte fragmentare, incomplete ori chiar absența compliance se găsesc și în alte forme ale vieții sociale. Un exemplu foarte la îndemână este cel școlar, în care compliance dintre profesor și elev joacă un rol decisiv. Numai prin această interrelație umană se realizează puntea spirituală între educator și educat.

**Ședința
Senatului
Universității
„Spiru
Haret”**

pag. 2

La ordinea zilei:

NATO

**O problemă
mai complexă
decât pare**

pag. 7

În pagina 8:

EMINESCU

**și problema țărănimii
din vremea lui**

**MUZEUL SATULUI
60 de ani de la înființare**

Istoria în cartea națiunilor

Acad. ȘTEFAN ȘTEFĂNESCU

Una din marile teme supuse dezbaterii comunității mondiale a istoricilor la cel de-al XVIII-lea Congres Internațional de Științe Istoric, care s-a ținut la Montréal între 26 august și 3 septembrie 1995, a fost: **Utilitatea și rolul istoriei în lumea contemporană.**

Valoarea, sensul istoriei și rolul istoricului în lumea contemporană au constituit obiectul a numeroase intervenții, care au avut ca element comun preocuparea de a face din știința trecutului o știință a viitorului și de a învâna meseria de istoric. S-a insistat asupra faptului că istoria este, înainte de toate, o **școală a adevărului** și că studiul ei nu are alt scop decât să facă cunoscute fapte științific stabilite.

Istoricii, ca păstrători ai patrimoniului sacru al trecutului, din care se împletesc conștiința și demnitatea unei națiuni, au datorită să pună la dispoziția contemporanilor lor valorile istoriei, învățămintele desprinse din vastul câmp al istoriei, pentru a le facilita puterea de previziune, identificarea direcțiilor de evoluție.

Istoricii au misiunea de a arăta că popoarele sunt produsul trecutului lor, al tradițiilor, al experiențelor de viață și de a releva, în același timp, factorii care au unit popoarele de-a lungul secolelor. În Cuvântarea

de intrare la Academia Română (17 mai 1911), N. Iorga - care ocupă în umanismul modern un loc de excepție - arăta: **"Viața unui popor e neconținut amestecat cu viețile celorlalte, fiind în funcțiune de dănsle și înrăurind neconținut viața acestora. Fiecare nație e o energie, având izvoarele și împrejurările ei deosebite, caracterul și misiunea ei specifică. Dar nici una din aceste energii nu se poate izola absolut pentru studiu și nu trebuie să fie izolată pentru aceasta".**

Cu un înalt sentiment al responsabilității față de națiunea lor și față de umanitate în întregul ei, istoricii demni de acest nume pun la îndemână contemporanilor lor învățături culese în vastul câmp al trecutului studiabil, căutând să facă din istorie **"cartea vieții"**.

Marile întâlniri internaționale ale istoricilor s-au născut din nevoia pe care ei au simțit-o de a sluji progresului în știință, mersului înainte al societății, ideii de libertate și cooperare între popoare. La cel de al IX-lea Congres internațional de Științe Istoric, care s-a ținut la Paris, în 1950, președintele Comitetului internațional de Științe Istoric din acea vreme, Hans Nabholz, ținea să sublinieze: **"Istoricii nu sunt indiferenți practicii vieții."**

Ei simt nevoia de a fi utili și de a servi. Prin interpretarea faptelor istorice și prin învățământul istoriei, ei participă la misiunea cea mai dificilă și mai urgentă a umanității, aceea a reglementării pașnice a relațiilor internaționale fără a recurge la forță... În trecut, istoriografia a acționat mai degrabă în sens contrar, exaltând spiritul războinic, punând pe prim plan, în expunerile ei, luptele armate și glorificând faptele militare. Ea examina mai mult ceea ce separa națiunile decât ceea ce le unea. Istoriografia în zilele noastre se orientează într-un sens contrar. Istoria, considerată în generalitatea ei, pune pe prim plan al scenei lumii interdependența tuturor națiunilor... ceea ce fiecare țară a primit de la altele și ceea ce a dat, sentimentul solidarității internaționale".

Considerată o **călăuză, merită să dezvolte în rândul tineretului încrederea în viitor și să releve solidaritatea umană în evoluția societății**, istoria, ca să-și îndeplinească misiunea de conștiință a umanității, trebuie să asigure o **informare corectă** a tineretului la toate etaloanele de învățământ, în așa fel încât adevărul istoric să fie respectat, să fie exclusă orice deformare a realității.

(Continuare în pag. 2)

Ședința Senatului Universității "Spiru Haret"

- Măsuri pentru buna pregătire a examenului de licență.
- Validarea rezultatelor unor concursuri pentru ocuparea de posturi didactice vacante.

Vineri, 10 mai a.c., a avut loc ședința Senatului Universității "Spiru Haret" din cadrul Fundației "România de Măine". Beneficiind de participarea membrilor de drept ai Senatului și a altor cadre didactice, ședința a fost condusă de prof. dr. Aurelian Bondrea, președintele Fundației "România de Măine" și al Senatului Universității "Spiru Haret".

Senatul a analizat stadiul pregătirii studenților din anii IV și V de studiu, în vederea susținerii examenului de licență. Au prezentat informații asupra acestei probleme: prof. dr. Angela Ion, decan al Facultății de Limbi și Literaturi Străine, prof. dr. Constantin Mecu, prorector - Facultatea de Management Financiar Contabil, și prof. dr. Victor Dan Zlătescu, prodecan al Facultății de Drept. Dezbătând problema menționată, Senatul a hotărât ca situația întocmirii lucrărilor de licență să fie analizată în colectivele de catedră, în cadrul cărora conducătorii științifici să prezinte informații în această privință.

Senatul a dezbătut, în continuare, propunerile pentru validarea concursurilor organizate în vederea ocupării unor posturi didactice vacante din cadrul Facultății de Medicină Veterinară și Facultății de Limbi și Literaturi Străine. Au fost validate concursurile pentru următoarele posturi:

La Facultatea de Medicină Veterinară:

a) La catedra de învățământ preclinic:

- profesor, poz. 3, disciplina Genetică și Eredopatologie: dr. Ioan Cureu;

- conferențiar, poz. 6, disciplina Biologie celulară, Embriologie și Histologie: Toma Coman.

b) La catedra Învățământ clinic:

- Șef de lucrări, poz. 18, disciplina Controlul sanitar veterinar al alimentelor: dr. Sergiu Meica;

- Șef de lucrări, poz. 14, disciplina Morfopatologie: dr. Lidia Seiciu;

- Șef de lucrări, poz. 13, disciplina Boli parazitare: dr. Sofia Coman;

- Asistent, poz. 19, disciplina Boli infecto-contagioase: Ion Sandu;

- asistent, poz. 22, disciplina Igiena animalelor domestice: dr. Lucian Lungeanu;

- Asistent, poz. 21, disciplina Patologie medicală: dr. Vasile Popa;

- Preparador, poz. 28, disciplina Controlul sanitar veterinar al alimentelor: Anca Ciuciuc.

La Facultatea de Limbi și Literaturi Străine:

- La catedra de Limba Franceză:

- Lector, poz. 13, disciplina Limba franceză: Ion Constantinescu;

La catedra de Spaniolă-Italiană:

- Lector, poz. 7, disciplina Limba italiană: Geta Popescu.

Prof. dr. Aurelian Bondrea i-a felicitat pe candidații aprobați pe posturile menționate și le-a urat succes în activitatea didactică și științifică.

Senatul a aprobat, totodată, propunerile pentru scoaterea la concurs a unor noi posturi didactice vacante, propuneri prezentate de prof. dr. Ștefan Lache, secretar științific al Senatului.

Istoria în cartea națiunilor

(Continuare din pag. 1)

Manualele școlare și universitare - expresie a înaltei responsabilități a istoricului - trebuie să prezinte faptele reale, pe bază de documente istorice, analizate în spirit critic. Din lungul drum al ascensiunii omului, este necesar să fie reliefate acele aspecte care au unit popoarele în lupta și acțiunile lor conjugate pentru progres social, pentru pace și cooperare între națiuni.

În vederea elaborării manualelor puse în slujba idealurilor epocii în care trăim se cer dezvoltate schimbul de informații între țări, schimbul de manuale, hărți, atlase, diapozitive etc., ca și organizarea periodică a schimburilor de experiență, la care să participe istorici de seamă, autori de manuale școlare și universitare, ca și alți specialiști. Dezbaterile acestora au drept scop să creeze și să dezvolte climatul favorabil pentru întronarea unui învățământ corect, atât în școli, cât și în Universități.

O atenție sporită se cere, totodată, a fi acordată colaborării științifice internaționale, prin publicarea de istorii universale, în care să se sublinieze interdependența între popoare, ca și alte lucrări de interes general, cum ar fi istoria civilizației, istoria științei și tehnicii, în care să se prezinte tot ce a fost și este mai ales, mai nobil, în istoria tuturor popoarelor.

Paralel cu regândirea conținutului istoriei se impune, după părerea noastră, formarea

la tineret a spiritului istoric. Rolul istoriei nu este numai să transmită informații, care să faciliteze sau să facă posibilă acțiunea, ci și să formeze conștiințe, să-l facă pe tânăr mai liber, capabil să cunoască, să înțeleagă mobilul faptelor istorice și conexiunea lor. Introducerea tineretului studios în metodologia cunoașterii istorice este o condiție sine qua non a autonomiei intelectuale. Tânărul trebuie învățat să chestioneze el însuși trecutul, să culegă și să interpreteze faptele istorice, să-și formuleze propriile lui concluzii. Introducându-l în demersul istoric, învățându-l normele metodologice, el va deveni capabil să judece valabilitatea cunoștințelor primite și să-și dea seama de limitele cunoașterii, va putea rezista eventualelor tentative de propagandă, de alienare ideologică, de îndoctrinare.

Dezvoltarea autonomiei intelectuale va face, desigur, ca opțiunea tinerilor, viitori cetățeni, conștiinți de rolul lor în societate, în privința conținutului învățământului istoriei să fie una liberă, rațională, născută din conștiință și convingere ferme.

Istoria își va dovedi utilitatea în lumea contemporană în măsura în care se va înțelege că libertatea în toate planurile, în care se desfășoară activitatea umană, este țelul inspirator, care îmbogățește și dă varietate conținutului istoriei.

COLEGIILE REVISTEI „OPINIA NAȚIONALĂ”

COLEGIUL PENTRU REFORMĂ ȘI RELANSAREA ECONOMIEI NAȚIONALE

- Acad. Alexandru Bărlădeanu
- Acad. Anghel Rugină
- Acad. N.N. Constantinescu
- Acad. David Davidescu
- Prof. dr. Constantin Ionete
- Prof. dr. Ivanciu Nicolae-Văleanu
- Prof. dr. doc. Alexandru Zanfir
- Prof. dr. Mircea Druc
- Prof. dr. Alexandru Albu
- Prof. dr. Mihai Păraluță
- Prof. dr. Gheorghe Zaman
- Prof. dr. Petre Mălcome
- Prof. dr. Mihai Dumitrescu

COLEGIUL PENTRU PROBLEMELE ȘTIINȚEI ȘI ÎNVĂȚĂMÂNTULUI

- Acad. Ștefan Milcu
- Acad. Radu Voinea
- Acad. Ștefan Pascu
- Acad. Ion Coteanu
- Acad. Cristofor Simionescu
- Acad. Ștefan I. Ștefănescu
- Acad. Marius Peculea
- Prof. dr. Liviu Maior
- Prof. dr. Grigore Brâncuș
- Prof. dr. Dan Ghiocel
- Prof. dr. Emil Tocaci
- Prof. dr. doc. Grigore Posea
- Prof. dr. Gheorghe Secară
- Prof. dr. g-ral (rez.) Emil Mihuleac

COLEGIUL PENTRU PROBLEMELE CULTURII ȘI ARTEI

- Acad. Eugen Simion
- Prof. dr. Alexandru Boboc, membru corespondent al Academiei Române
- Radu Beligan
- Grigore Vieru
- Paul Everac
- Dinu Săraaru
- Prof. dr. Ion Dodu Bălan
- Prof. dr. Victor Giuleanu
- Dumitru Radu Popescu

COLEGIUL PENTRU IDEEA NAȚIONALĂ ȘI SOCIALĂ ÎN ROMÂNIA

- Prof. dr. Aurelian Bondrea
- Prof. dr. Mitropolit Antonie Plămădeală
- Prof. dr. Ioan Scurtu
- Prof. dr. doc. Titu Georgescu

- Prof. dr. Ștefan Lache
- Alexandru Mironov
- Adrian Păunescu
- Prof. dr. Ion Rebedeu
- Prof. dr. Ion Mihail Popescu
- Prof. dr. Gheorghe Cazan
- Prof. dr. Ion Tudosecu
- Prof. dr. Tiberiu Nicola
- Prof. dr. Virgil Constantinescu
- Prof. dr. Mihai Merfea

COLEGIUL PENTRU DOCTRINE POLITICE ȘI PROBLEME ALE RELAȚIILOR INTERNAȚIONALE

- Valentin Lipatti
- Dr. Ion Mitran
- Prof. dr. Florea Dudiță
- Prof. dr. Mircea Nicolăescu
- Prof. dr. Marin Voiculescu
- Ion Mărgineanu
- Dan Lăzărescu
- Prof. dr. Ion Zară
- Prof. dr. Constantin Mecu
- Prof. dr. Marin Nedelea
- Prof. dr. Constantin Vlad
- Dr. Nicolae Ecobescu

COLEGIUL PENTRU PROBLEMELE SĂNĂTĂȚII ȘI PROTECȚIEI SOCIALE

- Acad. Nicolae Cajal
- Acad. Constantin Bălăceanu-Stolnici
- Prof. dr. doc. Iulian Mincu
- Prof. dr. doc. Victor Ciobanu
- Prof. dr. Caius Traian Dragomir
- Prof. dr. Andrei Fircă
- Prof. dr. Dorin Sarafoleanu
- Prof. dr. Ioan Pop D. Popa
- Prof. dr. Nicolae Ursea
- Prof. dr. Ștefan Costea
- Prof. dr. Gheorghe Răboacă

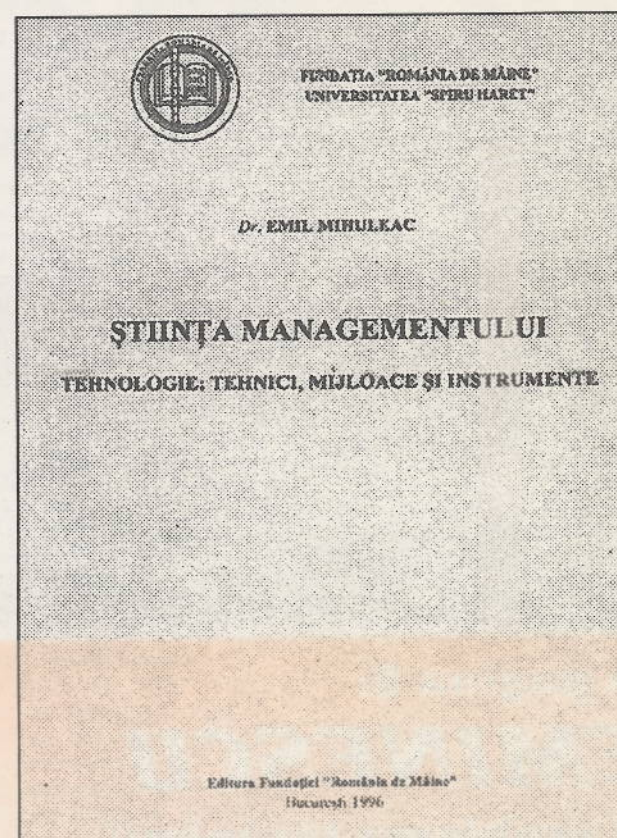
COLEGIUL PENTRU PROBLEMELE JUSTIȚIEI, STATULUI DE DREPT ȘI DEMOCRAȚIEI

- Acad. Ion Filipescu
- Acad. Vasile Gionea
- Prof. dr. Gheorghe Uglean
- Prof. dr. Antonie Iorgovan
- Prof. dr. Adam Popescu
- Prof. dr. Nicolae Popa
- Prof. dr. Andrei Popescu
- Prof. dr. Victor Dan Zlătescu

Director:

Prof. dr. AURELIAN BONDREA

La Editura Fundației „România de Măine”

Din cuprins:

- Tehnici manageriale
- Mijloace de conducere
- Instrumente manageriale

UNIVERSITATEA „SPIRU HARET“

Contur publicistic

Facultatea de Construcții, Arhitectură, Urbanism și Design

Arhitectul nostru este un specialist plurivalent

- Interviu cu prof. dr. CORNELIU DUMITRESCU, decanul Facultății -

sens ar fi, poate, mai relevantă.

- Iată, de pildă, în ultimii ani, arhitectura și-a extins considerabil posibilitățile de adaptare la tranziția economică. Arhitectul a devenit un specialist al clădirii proiectate și realizate. S-au produs, deci, schimbări profunde în profilul meseriei noastre, care se cer introduse în structura învățământului superior. Mai întâi, marile unități de proiectare s-au fragmentat în unități mai mici, dar și de mai mare mobilitate. De asemenea, au apărut și numeroși proiectanți particulari. Se impune, deci, o nouă strategie de pregătire a specialistului. Pe lângă priceperea clasică, de lucru la planșetă, arhitectul de azi și de mâine i se cere inclusiv o pregătire managerială și de marketing, care să-i fie de folos în contactul cu investitorii potențiali sau reali, ca și în edificarea și exploatarea construcțiilor. Pentru că arhitectul începe să fie solicitat nu numai la proiectare, ci și la realizarea efectivă a construcțiilor și la utilizarea lor. Cine contactează un arhitect vrea să aibă nu numai un proiect

bun, ci și construcția finalizată cât mai repede și mai ieftin. Așadar, pe lângă calitatea de proiectant, arhitectul trebuie să aibă abilitatea unor relații multiple cu forurile de care depinde fel de fel de aprobări, cu constructorii și cu cei ce exploatează clădirea etc. Or, tocmai pe cultivarea acestui orizont larg, dar fără diminuarea specializării necesare, punem noi accent în pregătirea studenților de la Facultatea de Construcții, Arhitectură, Urbanism și Design a Universității „Spiru Haret“.

- Concret, care sunt principalele obiective pe care le urmăriți în pregătirea studenților?

- Aș putea enumera 5 asemenea obiective. Mai întâi, formarea unui arhitect generalist, pe baza unui învățământ ce îmbină pregătirea teoretică de anvergură cu o intensă activitate practică în atelierul de proiectare. Această îngemănare este astfel concepută încât să asigure practicarea cu succes a profesiei, așadar, conducerea propriilor proiecte și construcții pe întregul flux managerial, de la ofertare până la predarea la

cheie a construcției. În strânsă legătură cu acest obiectiv vine adâncirea pregătirii privitoare la structurile de rezistență, astfel încât absolventul să fie calificat și abilitat să proiecteze, cu drept de semnătură, și elementele de rezistență ale clădirilor. Vine apoi, în al treilea rând ca enumerare, aprofundarea pregătirii informatice, astfel încât arhitectii, urbanistii și designerii să stăpânească integral tehnica utilizării calculatorului în proiectare. Să nu uităm nici realizarea unei pregătiri practice în atelierul de arhitectură, dublată de participarea studenților la lucrările de proiectare, elaborate pe bază de contract de către cadrele didactice. În sfârșit, diferențierea pregătirii în anii superiori (IV-V), precum și prin proiectul de diplomă are drept scop ca absolvenții să poată alege dintre domeniile de urbanism, arhitectura clădirilor de locuit și publice, restaurarea de arhitectură, design arhitectural. Și pentru că vorbim de opțiuni să adăugăm și faptul că din rândul arhitecților cu o pregătire foarte bună și cu înclinații pedagogice vor putea fi selecționate și cadrele necesare învățământului de arhitectură: școli de arhitectură, colegii, învățământ superior.

- Sunt, într-adevăr, obiective de însemnătate strategică și tocmai de aceea realizarea lor solicită ca raportul profesor-student să înregistreze un conținut calitativ superior. Întrucât acest dialog este astăzi mult diminuat în învățământul superior de stat, cum înțelegeți să-l revitalizezi dumneavoastră în singura facultate privată cu profil de construcții, arhitectură, urbanism și design?

- Este un aspect pe care l-am avut în vedere în toate etapele de organizare a facultății. Deoarece știm că el se află în dificultate în întregul învățământ superior din România. Și cea dintâi direcție de acțiune este organizarea studenților pe grupe mici, dar cu o activitate mai dinamică, mai mobilă. Etapa amfiteatrelor pline de studenți ascultând prelegeri după prelegeri a trecut. Expunerea ex cathedra se cere transformată într-o dezbatere vie, într-un dialog perpetuu și fertil care să stimuleze gândirea

novatoare a tinerilor, capacitatea lor de sinteză și, deci, de creație. De aceea, ne-am străduit și am reușit ca fiecare student, în fiecare an, să aibă posibilitatea să lucreze individual și direct la calculator. Arhitectura asistată de calculator se definește ca o direcție esențială în procesul pregătirii studenților din facultatea noastră. În plus, studenții noștri vor fi antrenați să lucreze, sub conducerea profesorilor, la proiectarea și realizarea investițiilor universitare inițiate de Fundația „România de Mâine“. Or, toate aceste activități reclamă conlucrarea strânsă dintre profesor și student, așadar, un dialog substanțial prin care studenții pot deveni coautori ai procesului de pregătire. Ceea ce reprezintă un salt remarcabil în strategia universitară.

- Arhitectura în general și mai cu seamă facultatea cu acest profil de la Universitatea „Spiru Haret“ atrag tineri dintre cei mai bine pregătiți, inclusiv sub raportul culturii umaniste. Cum valorificați în procesul pregătirii universitare această prețioasă calitate?

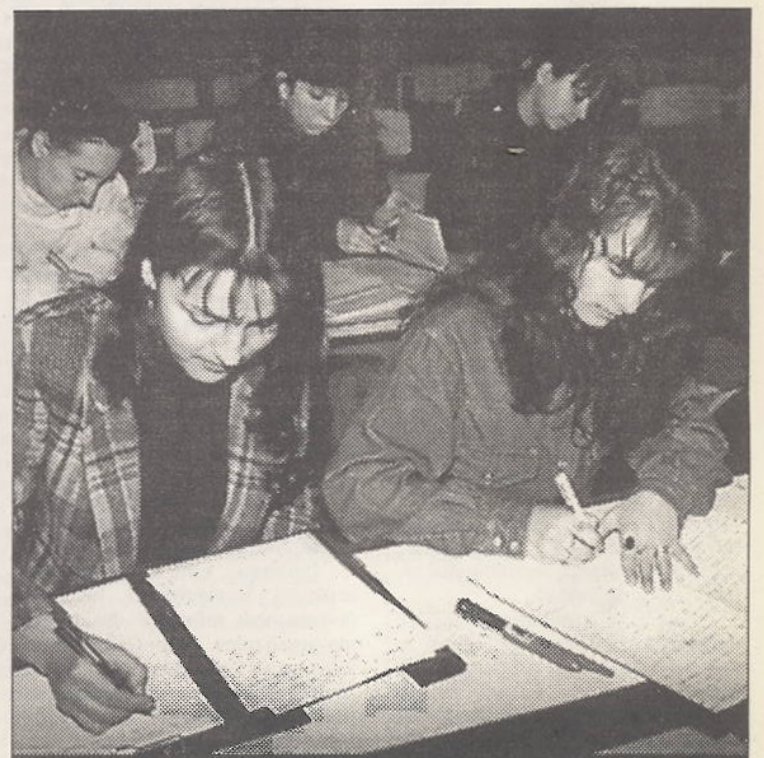
- Faptul că tinerii vin din liceu cu temeinice cunoștințe de limbi străine constituie un ajutor prețios în deschiderea studenților noștri spre informare, de care v-am spus că ne preocupăm în mod deosebit. Dar nu numai atât. Bogata lor zestre culturală și artistică se înfățișează ca un atu esențial pentru cultivarea spiritului de sinteză universitară. Pe această bază am situat ideea pregătirii în profil larg, fără a neglija însă exigențele domeniilor de specializare (Construcții, Arhitectură, Urbanism, Restaurare, Design). Și tot aici își află rațiunea funcționarea, în cadrul facultății, a unei specializări aparte: conservarea și restaurarea patrimoniului național. Între restauratorii de arhitectură și restauratorii operelor de artă se impune astăzi o strânsă colaborare. Uneori chiar o simbioză. Și noi tocmai asemenea obiective ne propunem.

- Vă dorim succes deplin!

MIHAI IORDĂNESCU

Ore de curs la Universitatea „Spiru Haret“

Promovarea și protecția drepturilor persoanelor aparținând minorităților naționale

a. După părerea noastră, Grupul ar trebui să se aplece mai mult asupra normelor și standardelor general-acceptate care fac să reiasă:

- pe de o parte, că persoanele aparținând minorităților naționale trebuie să aibă posibilitatea și garanțiile necesare, în cadrul statelor ai căror cetățeni sunt, să se bucure de propria cultură, să profeseze și să practice propria lor religie, să utilizeze propria limbă în cadrul privat și în public, liber și fără nici o imixtiune sau discriminare; toate aceste drepturi și libertăți sunt recunoscute ca având un caracter individual, deci decurgând din demnitatea și libertatea naturală propriei fiecărei persoane umane;

- pe de altă parte, că punerea în practică a acestor drepturi și libertăți individuale nu autorizează nici o activitate care ar putea afecta integritatea teritorială, unitatea și independența politică a statelor, care, la rândul lor, sunt unanim recunoscute și consacrate în documentele internaționale fundamentale, ca fiind, în același timp, atât stâlpii societăților statale, cât și coloana vertebrală a actualului sistem de relații internaționale.

Avansăm această sugestie pentru că, în ciuda solidarității și acceptării generale a acestui cadru fundamental, asistăm încă, pe alocuri, la tentative de zdruncinare a acestuia prin idei și concepte ce nu se regăsesc de fel în instrumentele interstatale în materie. Ne referim la afirmații conform cărora persoanele aparținând minorităților ar trebui să beneficieze de "drepturi colective", de autonomie "culturală, teritorială, personală" etc., și chiar de dreptul la autodeterminare.

Chiar dacă asemenea aserțiuni nu găsesc audiența scontată, ele

Cuvântul rostit de
dr. IRINA MOROIANU ZLĂTESCU
la Sesiunea Grupului de lucru asupra minorităților
din cadrul Comisiei Drepturilor Omului
a Națiunilor Unite

Recent, la Geneva a avut loc reuniunea Grupului de lucru privind minoritățile al Subcomisiei de prevenire a discriminărilor și protecția minorităților din cadrul Comisiei ONU pentru drepturile omului, la care au participat reprezentanții statelor, ai organismelor neguvernamentale cu statut consultativ la ECOSOC, dar și alte organizații interesate și experți în domeniu.

Luând cuvântul în cadrul dezbaterilor, dr. Irina Moroianu Zlătescu, conferențiar la Facultatea de Drept a Universității "Spiru Haret", director al Institutului Român pentru Drepturile Omului, a prezentat activitățile și preocupările Institutului în domeniul protecției drepturilor omului, cu referire specială la protecția drepturilor persoanelor aparținând minorităților naționale. Relevând programul IRDO de formare de formatori și de educație în spiritul respectării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, demnității și toleranței, schimbului liber de opinii, vorbitoarea a prezentat activitatea de cercetare științifică în domeniul protecției drepturilor minorităților, precum și cadrul legislativ și instituțional pentru minoritățile naționale din România și Legea învățământului.

De o atenție aparte s-a bucurat Raportul cu privire la evoluția protecției și promovării drepturilor omului în România în perioada 1992-1995, publicat de IRDO.

rămân periculoase în multe privințe, fiind, în plus, purtătoare de neîncredere și ură între diverse comunități etnice, religioase și lingvistice care formează majoritatea zdrobitoare a statelor și mascând, cel mai adesea, pretenții teritoriale, obiective de destabilizare a unor țări sau regiuni și subregiuni întregi.

Iată de ce, cea mai bună modalitate de a combate asemenea aser-

țiuni ne pare aceea de a accentua cu mai multă forță, în toate reuniunile și activitățile privind minoritățile, normele și standardele convenite. Un exemplu elocvent în acest sens este avizul dat de Comisia europeană pentru democrație prin drept asupra interpretării de dat recomandării 1201 a Adunării Parlamentare a Consiliului Europei.

b. O altă modalitate, la fel de

importantă, sugerată deja de numeroși reprezentanți guvernamentali și neguvernamentali în dezbaterile prilejuate de recenta sesiune a Comisiei drepturilor omului, ar fi aceea de a aborda tema drepturilor persoanelor aparținând minorităților în legătura sa intrinsecă cu democrația și dezvoltarea la nivelurile fiecărei țări și al comunității internaționale în ansamblul ei. Experiența țărilor occidentale, după cel de-al doilea război mondial, demonstrează elocvent că în societățile naționale care se preocupă de dezvoltarea lor politică, economică și socială "antreprenorii etnici" nu găsesc teren propice obiectivelor lor destabilizatoare.

c. De asemenea, ar trebui să ne aplecăm în aceeași măsură asupra îndatoririlor persoanelor aparținând minorităților decurgând din calitatea lor de cetățeni ai unui stat, de componenți ai societăților civile în care trăiesc. Un important curent de opinie în acest sens și-a făcut apariția în cadrul Parlamentului European de la Strasbourg și va fi bine să aprofundeze modalitățile practice de integrare armonioasă a persoanelor aparținând minorităților în societățile unde acestea trăiesc.

d. O altă direcție importantă de activitate ar fi aceea de a accelera ritmul de formare a unei culturi a drepturilor omului pentru toate componentele societăților naționale și nu numai pentru organele statelor care au competențe sau preocupări în materie. De exemplu, paralel cu examinarea cazurilor de intoleranță religioasă, etnică, lingvistică etc. ar trebui să se poarte la promovarea toleranței sub toate aspectele sale. Un proces în acest sens a fost declanșat în interiorul UNESCO dar

creдем că organismele drepturilor omului pot și trebuie să-și aducă contribuția lor mai ales în ceea ce privește aspectele practice cu care reprezentanții lor se confruntă pe teren. De exemplu, așa cum subliniază Raportul special pentru fosta Iugoslavie, într-una din recomandările sale, în Bosnia-Herțegovina ar trebui înlăturată ideea "inevitabilității zonelor etnic pure", idee care prezintă un pericol nu numai pentru Bosnia-Herțegovina, ci pentru toate locurile unde pot apărea conflicte din coabitarea etnică. În această privință, Grupul de lucru dispune deja de o rezoluție adoptată recent de către Comitetul drepturilor omului, intitulată "Toleranța și pluralismul în calitate de elemente indivizibile ale protecției drepturilor omului".

e. Pentru ceea ce ține de segmentul democrației, Comisia și Subcomisia pot de asemenea aduce contribuții prețioase, studiind democrația în general în scopul de a ajuta acceptarea și generalizarea rapidă a unor standarde democratice cu vocație universală. Rezoluția Adunării Generale care prevede ținerea la București a unei a 3-a Conferințe internaționale (după cele de la Manila, 1988, și Managua, 1994) având ca temă "Sprijinul sistemului Națiunilor Unite acordat eforturilor depuse de guverne pentru promovarea și consolidarea democrațiilor noi sau restabilite" (Rez. 133/50) conține un mare număr de aspecte ce pot fi aprofundate de către Grupul de lucru pentru a îmbogăți viitoarele rezoluții ale Subcomisiei și Comisiei.

Suntem ferm convinși că noi abordări de genul celor schițate mai sus ar fi de natură să întărească mijloacele de combatere, înainte de toate, a fenomenelor nocive în raporturile interumane și interetnice.

Izolaționismul etnic anulează diversitatea culturală

• Adnotări la concluziile unei cercetări științifice •

Identitatea națională - bază a diversității etno-culturale

(Continuare din numărul trecut)

Investigațiile de teren privind principalele trăsături ale românului atestă, fără putință de tăgadă, caracterul său deschis, bun, naiv, răbdător, tolerant, liniștit, modest, așezat, generos, pașnic, respectuos, cald și înțelegător. Aceste caracteristici psiho-morale pot fi apreciate drept un temei puternic pentru realizarea unei conviețuirii armonioase lângă cei cu care istoria l-a hărăzit să trăiască. Muncitor, recunoscut de gospodăru, harnic și bun meseriaș, el se dovedește a fi om de omenie și în relațiile cu cei din jur, excelând prin prietenie, ospitalitate și generozitate.

Așa cum arăta Nicolae Iorga, românul se definește prin elasticitate sufletească - semn distinctiv al rasei nobile, ce-l face apt să-și asimileze mult mai repede decât altul orice influență culturală. Fruntea deschisă, ochii luminoși, bucuria înscrisă pe față - toate acestea sunt semne deosebite ale unui popor de cultură.

Toleranța românilor față de neamurile cu care a conviețuit în pace și înțelegere, respectându-le diversitatea, specificitatea, este o trăsătură larg recunoscută de istorici. Despre toleranța organică a românilor, Josif Constantin Drăgan

Dr. MARIA COBIANU-BĂCANU,
Institutul de Sociologie al Academiei Române

scrie în *Istoria Românilor*: "Românii au fost toleranți, străinii așezați pe pământul românesc bucurându-se de toate libertățile încă din epoca feudală." Marele lingvist și istoric român B.P. Hasdeu se mândrea, într-un studiu al său, cu această toleranță a românilor.

Într-o perioadă în care lumea s-a deschis spre multiple contacte între granițe și în afara granițelor, în care pluriculturalitatea devine o necesitate de ordinul evidenței la nivel mondial, european, dar și național, evoluția etniei maghiare din România se îndreaptă spre cea mai severă enclavizare în județele Harghita și Covasna, unde deține majoritatea demografică. Mai ales în condițiile democrației și ale climatului internațional favorabil afirmării și dezvoltării identității etnice și culturale ale minorităților, minoritatea etnică maghiară nu are nici un temei pentru a se teme de românizare. În opoziție cu această realitate, UDMR vizează, după opiniile oamenilor de rând și ale oficialilor români din aceste județe, cantonizarea României, "helvetizarea" ei, federalizarea și autonomia prin desprinderea, de trupul țării, a inimii Ardealului.

Izolarea etnică în școală, instituții, întreprinderi, locuri de divertisment, refuzul limbii române, marginalizarea ei în viața publică, înlăturarea literaturii și a cărții de limbă română de pe standuri și din librării, departe de a consolida spiritul etnia maghiară, o pot sărăci profund. În acest fel, etnicii ma-

ghiari își refuză contactul cu o cultură veche și bogată, zămisliță ea însăși în milenii și veacuri.

Totalitarismul etnic maghiar promovat în Harghita și Covasna, sub manta conservării specificului cultural, creează în fapt o atmosferă tensionată, stânjenitoare, cu puternice rădăcini teoretice și ideologice, afirmându-se că românii ar fi "tolerați", iar maghiarii ar avea acolo "drepturi istorice". De când oare simpla durată a unei nedreptăți întemeiază un drept de a perpetua această nedreptate? - se întreba cu deplin temei Dimitrie Gusti.

O altă teză mult vânturată de intelectuali maghiari și dur resimțită de românii minoritari este aceea a "superiorității" culturale a națiunii maghiare față de popoarele vecine. În virtutea acesteia, invectivele, calomniile și disprețul față de români făceau parte din decorul cotidian, mai ales în decembrie 1989 și în 1990.

Confuzia deliberată între conceptul de naționalitate și cel de națiune, în discursurile oficiale ale liderilor U.D.M.R., face parte din același arsenal ideologic de impunere ofensivă a unor teze fără valabilitate istorică. Pe teritoriul României, etnia maghiară este o minoritate, ca și celelalte etnii, iar națiunea este una singură, covârșitor majoritară și în granițele ei firești, **națiunea română**. Așa cum românii din Ungaria nu pot pretinde nici pe departe statutul de națiune în această țară, ceea ce ar contraveni

legislației și Constituției ungare, nici maghiarii din România, în zilele noastre, nu trebuie să pretindă statutul de națiune, dat fiind că România este stat unitar, național, suveran și independent. Ea nu împarte cu nimeni puterea, nefiind un stat federal. Cine vorbește în acești termeni își ia dorințele drept realitate, încălcând Constituția și legile statului român.

Cu același gen de confuzii se operează când se folosește termenul de "poporul român și poporul maghiar din Transilvania", ca și cum ne-am afla în Imperiul Austro-Ungar (1867-1918), în care erau subordonate și asuprite mai multe popoare. În România, există numai poporul român, în care sunt incluși românii și toți etnicii minoritari ce trăiesc pe teritoriul

nostru și își făuresc destinul istoric împreună.

Cu toate excesele și pretențiile absurde formulate de lideri ai UDMR, precum drepturi colective, autonomie teritorială pe criterii etnice, miniparlament propriu, autogovernare - care adâncesc izolarea și ghettoizarea - blândul și de-a pururi tolerantul popor român, reprezentat și prin locuitorii județelor Harghita și Covasna, propune, prin președintele Ion Iliescu, inițiativa RECONCILIERII ISTORICE, ca modalitate rațională de conviețuire între ROMÂNI și MAGHIARI, întemeiată pe recunoașterea diversității etnoculturale și asemănarilor generate de un mod de viață în comun, făurit în o mie de ani trăiți pe aceleași teritorii.

Oră de curs la Universitatea "Spiru Haret"

O privire istorică profundă și cuprinzătoare

Autorul lucrării **Coaliții politico-militare. Privire istorică**, recent apărută în Editura Fundației "România de Măine", este un nume bine cunoscut în viața științifică și publicistică românească. Generalul de Corp de Armată (r) dr. **Constantin Olteanu** a publicat, în ultimele decenii, numeroase articole și studii în reviste de specialitate, precum și mai multe cărți, elogios apreciate, în domeniul istoriei, îndeosebi al istoriei și teoriei militare. Amintim, aici, cu titlu de exemplu: "Masele populare în războiul de independență" (1977), "Contribuții la cercetarea conceptului de putere armată la români" (1979), "Conținutul și trăsăturile doctrinei militare naționale" (1985), "Evoluția structurilor ostășești la români" (1986) ș.a.

Rod al unei îndelungate activități de cercetare, al valorificării unui diversificat material, inclusiv de arhivă, noua sa lucrare, fără a se pretinde exhaustivă, abordează o problemă bogată și complexă și, am spune, cu reverberații în contemporaneitate. Simpla enumerare a titlurilor capitolelor pe care le cuprinde este edificatoare în acest sens: "Considerații generale. Conceptul de coaliție politico-militară", "Coalițiile politico-militare în evoluția istorică" (capitol în care sunt tratate alianțele politico-militare în perioada interbelică, în timpul celui de-al doilea război mondial și în perioada postbelică, "Relațiile interaliatice și influența lor asupra mersului războaielor de coaliție și a rezultatelor păcii", "Conducerea forțelor în războiul de coaliție", "Învățăminte rezultate din participarea românilor la războaie de coaliție", "Manifestarea doctrinei militare naționale în cadrul coalițiilor politico-militare și în războaiele de coaliție".

Abordarea și elucidarea acestei problematice ilustrează, o dată în plus, ca principale caracteristici ale activității științifice a autorului: preocuparea

permanentă pentru dezvăluirea adevărului istoric, a esenței fenomenelor, dincolo de orice aparență; examinarea obiectivă, aprofundată a faptelor, a realităților în dinamica lor; atenția constantă acordată reliefării semnificațiilor experienței istorice politico-militare a românilor, în strânsă corelație cu experiența universală ș.a. Valoarea documentară a lucrării menționate sporește datorită mărturiilor personale ale autorului, care, în virtutea funcțiilor îndeplinite, a participat direct la unele momente și evenimente importante ale activității politice și militare românești din ultimele două decenii.

Historia magistra vitae est, spune un cunoscut dicton latin. Într-adevăr, rapida desfășurare a evenimentelor pe plan național și internațional, schimbările mari petrecute în raportul mondial de forțe, evoluțiile politice și militare, actuale și în perspectivă, din Europa, ca și din alte zone ale lumii ridică multiple întrebări cu privire la viitorul relațiilor dintre state, la căile și mijloacele cele mai adecvate pentru crearea unei lumi a păcii și securității, a încrederii și egalității între popoare, iar răspunsurile viabile la asemenea întrebări nu pot eluda nicicum ceea ce ne învață istoria, experiența și lecțiile sale mai vechi sau mai recente. În acest context, nu putem decât să împărtășim pe deplin concluzia formulată de dr. **Constantin Olteanu**, și anume aceea că blocurile militare, departe de a depăși divergențele dintre state, le-au amplificat și le-au complicat, adăugându-le altele noi, că formarea și extinderea unor astfel de blocuri sunt strâns legate de politica sferelor de influență, prejudiciind astfel pacea generală. "Viața demonstrează - arată pe bună dreptate autorul - că pacea poate fi asigurată nu prin divizarea omenirii în blocuri militare, indiferent cum sunt ele numite și cosmetizate, ci numai printr-un trainic și real sistem de securitate colectivă,

prin dialog politic, sincer, inclusiv în organismele internaționale. O pace durabilă impune renunțarea la armele de nimicire în masă, reducerea efectivelor și cheltuielilor militare, realizarea dezarmării generale, în primul rând, a dezarmării nucleare, stabilirea unor relații cu adevărat democratice între toate națiunile, egale în drepturi, pe deplin suverane, dezvoltarea colaborării și conlucrării internaționale sub semnul încrederii și respectului reciproc". (p.10).

În economia lucrării, un loc distinct, important îl ocupă capitolul consacrat sintetizării experienței și învățămintelor rezultate din participarea ro-

mânilor la alianțe, coaliții politico-militare și la războaie de coaliție. Așa cum subliniază autorul, "și românii au trăit satisfacția unor victorii comune asupra diverșilor adversari, au fost nevoiți să treacă dintr-o coaliție într-alta, în funcție de anumite necesități, au cunoscut tristețea unor înfrângeri alături de aliații lor, precum și amărăciunea unor tratamente umilitoare din partea partenerilor mai mari". Din exemplele pozitive și negative ale experienței sale istorice militare, poporul român a extras învățăminte "pe care le-a transformat în principii de conduită când a fost vorba de aderarea la o alianță militară, stăruind pentru sta-

tornicirea unor condiții ale acestei aderări, în virtutea căroră să-i fie respectate suveranitatea și identitatea, să i se garanteze realizarea telurilor propuse." (p.8).

Prin bogăția de date și fapte prezentate, prin concluziile și aprecierile formulate, cartea **Coaliții politico-militare. Privire istorică** se constituie, neîndoind, atât într-o cercetare științifică originală și instructivă, de mare actualitate, într-o sinteză valoroasă a problematicei abordate, cât și într-un evident succes editorial al Fundației "România de Măine".

Dr. CONSTANTIN FLOREA

MIRCEA DJUVARA - apostol al ideii naționale

120 de ani de la nașterea profesorului, proeminent filosof al dreptului

și voință autonomă, ci și națiunea, care-i conferă și acesteia personalitate juridică. În acest sens, Djuvara crede că există și un suflet colectiv al națiunii, care-i antecedent, primordial și genetic în raport cu cel indubitabil al individului: "Fiecare din noi suntem îmbăiați într-o atmosferă sufletească națională" și purtăm mereu "marca originii", care ne determină "fundamentul nostru sufletească".

Sufletul național se regăsește și în originalitatea artei, și în destinul propriu și aspirațiile colective de libertate națională, și în ideile și viziunile despre lume, dar și în valorile și preferințele axiologice specifice. În concepția lui Djuvara, națiunile sunt comunități "istorice și psihologice", "de cultură, de tradiții, foarte adeseori de limbă", și, cel mai rar, de rasă. Tocmai pentru că este creatoare de cultură și valori, națiunea se dovedește a fi **personalitate morală (juridică)**, purtătoare de drepturi și obligații, care au menirea să-i ocrotească și să-i garanteze existența și libertățile sale, inclusiv aceea de a se constitui "într-un organism moral și juridic unitar", care este statul național și care o reprezintă în relațiile cu alte națiuni. Românii se aflau la începutul secolului într-un stadiu promițător al potențialităților lor creatoare ca națiune. Simțim, spunea Djuvara, în anii premergători Marii Uniri, că suntem "un neam ales prin calitățile sale, un neam care poate da multe dovezi creatoare specifice". În cele din urmă, filosoful român al dreptului socotea că putem vorbi despre o **idee românească de națiune**, care stă și la baza drepturilor naționale. Viziunea românească despre națiune ne deosebește și de cea germană (în speță, cea nazistă din epocă), și de cea italiană (fascistă), și de cea individualistă occidentală, dar și de cea comunistă. În ce constă ideea românească de națiune? "Pentru noi, spune Djuvara, Națiunea stă într-un complex de aspirațiuni, care se leagă între ele ca 'valori' și care unesc trecutul, prin prezent, cu viitorul." Națiunea, pe lângă faptul său concret este, pentru noi,

românii, "un imperativ moral", o valoare transcendentă. Această dimensiune valorică, despre care vorbeau în acei ani și Iorga, și Pârvan și Blaga, și D.D. Roșca, și Ralea ne face deschiși și capabili să înțelegem și drepturile altor națiuni.

Pentru noi, românii, statul este expresia juridică a națiunii române în totalitatea cetățenilor săi și a celor de altă etnie cu ce au ei specific. Dar statul are "un rost național", fiind purtător și apărător al unității naționale, conservând totodată minoritățile naționale ca pe propria ființă. Interesul național al unității și conviețuirii tolerante, în respectul drepturilor tuturor cetățenilor statului de drept, face de prisos și dăunătoare, în același timp, existența unor partide exclusiviste pe criterii religioase, etnice sau de clasă, în sensul promovării luptei dintre clase, dintre alte grupuri. Asemenea aprecieri rămân un avertisment și astăzi față de greșita toleranță a intoleranței și exclusivismului, a excluderilor și segregărilor de diverse genuri promovate uneori în numele democrației.

În acest context, Djuvara, îmbrățișând liberalismul, avertiza că acesta trebuie să se ferească să nu cadă cumva în individualism, uitând justiția, dreptatea, solidaritatea umană și națională. Dintr-o asemenea perspectivă, el socotea chiar că nu se poate stabili o poziție ireductibilă între liberalism și socialism. Statul are, de aceea, un rol major "în opera de solidarizare" națională, în ocrotirea și prosperarea națiunii. Un factor esențial în protejarea națiunilor este, desigur, dreptul internațional, în elaborarea căruia juristul român s-a manifestat activ ca reprezentant al țării sale în perioada interbelică. O concepție clară și temeinic fundamentată despre națiune, la elaborarea căreia Djuvara și-a adus o remarcabilă contribuție teoretică în epocă, ne ajută, socotea el, să ne ferim de "sentimentalism exagerat" și ne poate ghida în conceperea rațională și realistă a politicii statului. În acest context, singura politică externă viabilă este aceea care ține cont de interesele naționale raționale, coroborate cu "principiul naționalităților", din care derivă drepturile națiunilor la existență, identitate proprie, libertate, creație și prosperitate. Fiind un apărător, din convingere teoretică, dar și valorică, al viitorului națiunilor, pentru că omenirea merge spre o diferențiere din ce în ce mai intensă, Mircea Djuvara socotea că acesta nu poate fi despărțit de multiplicarea relațiilor dintre națiuni, care va conduce în cele din urmă "spre o integrare într-un organism din ce în ce mai cuprinzător". Dar, sublinia el, idealul național nu va înceta niciodată "de a fi un factor determinant al politicii ce se va practica".

Prof. dr. ION FLOREA

La Editura Fundației "România de Măine"

Valorile democrației și practica socială

(Continuare din pag. 1)

Asemenea dorințe, care privesc, evident, în primul rând, categorii largi ale populației, dar și structurile și funcționalitatea instituțiilor democratice îi vizează și pe cercetătorii fenomenelor sociale, ai comportamentului democratic. Iar dacă aceștia sunt sociologi, se înțelege că, examinând impactul dintre principiile democrației și practicarea acesteia, ei vor apela la toate acele metode care să-i ajute să descrie diversitatea ipostazelor vieții democratice într-o țară sau alta, într-un context sau altul.

Evoluția modernă a științelor sociale a dus la "interpenetrarea" lor, nu doar în sensul împrumutului reciproc de metode, ci în acela al conlucrării cu ramuri sau specializări pentru a ajunge la o cunoaștere mai profundă a fenomenului cercetat, în cazul de față a vieții democratice, sub diferitele ei înfățișări: socială, economică, politică, participativă etc., pentru a ajunge la generalizări, la concluzii istorice relevante, care să confirme sau să infirme cursul ascendent sau descendent al vieții democratice și reformele specifice unei etape sau alteia a dezvoltării, cum ar fi, în cazul țării noastre, procesul afirmării pluralismului democratic după decembrie 1989 și, îndeosebi, după adoptarea Constituției.

În analiza fenomenelor sociale este nevoie de aportul multor discipline, al tuturor, dacă se poate, organizarea cercetării aflându-se într-o continuă schimbare. Cum observă analiștii ai domeniului, "nu există un consens asupra contururilor științelor sociale în ansamblu. Sociologia, antropologia și știința politică constituie inima acestui ansamblu. Cea mai mare parte a oamenilor

de știință sunt de acord să adauge economia, psihologia socială și istoria²⁾, susțin Mattei Dogan și Robert Pahre. Comparând, din această perspectivă, istoria și sociologia în general, subramuri ale acestora, în special, cei doi autori scriu că "istoria politică este foarte veche și descrie evenimentele politice. Ca și istoria lingvistică ea pornește de la efecte pentru a urca la cauze. Sociologia politică este destul de diferită. Foarte adesea, abandonează analiza politicilor specifice pentru a încerca să cuprindă procesele care determină comportamentele politice. Specialiștii în sociologie politică studiază atitudinile și valorile politice, comportamentul electoral și recrutarea politică - factori importanți care intră în joc în momentul deciziei politice, fără a fi cauza directă a acestora. Această distincție între rezultatul efectiv care interesează istoria și studiul proceselor, propriu sociologiei, o întâlnim în multe alte domenii".³⁾

Cuprinzând tematic diversitatea formelor de expresie ale democrației, cercetătorii sociali, oricărui domeniu i-ar aparține - sociologie, istorie, politologie, psihologie socială - au în față lor un vast câmp de investigație, fiind necesar a căuta funcționalitatea dar și disfuncționalitatea vieții democratice, dat fiind că nu există o formă ideală, "perfectă", de democrație. Sunt însă destule cazuri când se avansează ipoteze și acreditări necritice ale unor sisteme democratice dintr-o zonă sau alta a lumii, dar și susținători ai unor orientări critice sau analize obiective privind țările democratice văzute drept "model". Este un semn pozitiv că analiștii, cunoscătorii direcți ai confruntărilor de idei din lumea de azi pun în evidență pozițiile realiste, rezerve

critice ale unor autori care cercetează sistemele democratice, evoluția sau involuția, împlinirile sau neîmplinirile unor valori ale democrației. Este și cazul pluralismului și al unuia dintre susținătorii săi care, în timp, examinând obiectiv practica, a ajuns la reconsiderări și schimbări de accent. Cum semnaleză pertinent o lucrare românească recentă, Robert Dahl, cel care în anii '70 aproape exalta virtuțile pluralismului ca valoare a democrației, se dovedea a fi, la începutul anilor '80, "un susținător ponderat al pluralismului", sesizând "dilemele democrației pluraliste: uniformitatea, față în față cu diversitatea, centralizarea și descentralizarea, concentrarea și dispersia puterii etc. Într-o reînnoită pleoară pentru democrație, viziunea pluralistă e mai puțin explicită, fiind prezentată ca unul din punctele de vedere posibile", poziție reluată și în *After the revolution*, carte publicată în 1990, ce încearcă să descifreze problemele Europei Răsăritene în noile condiții.⁴⁾

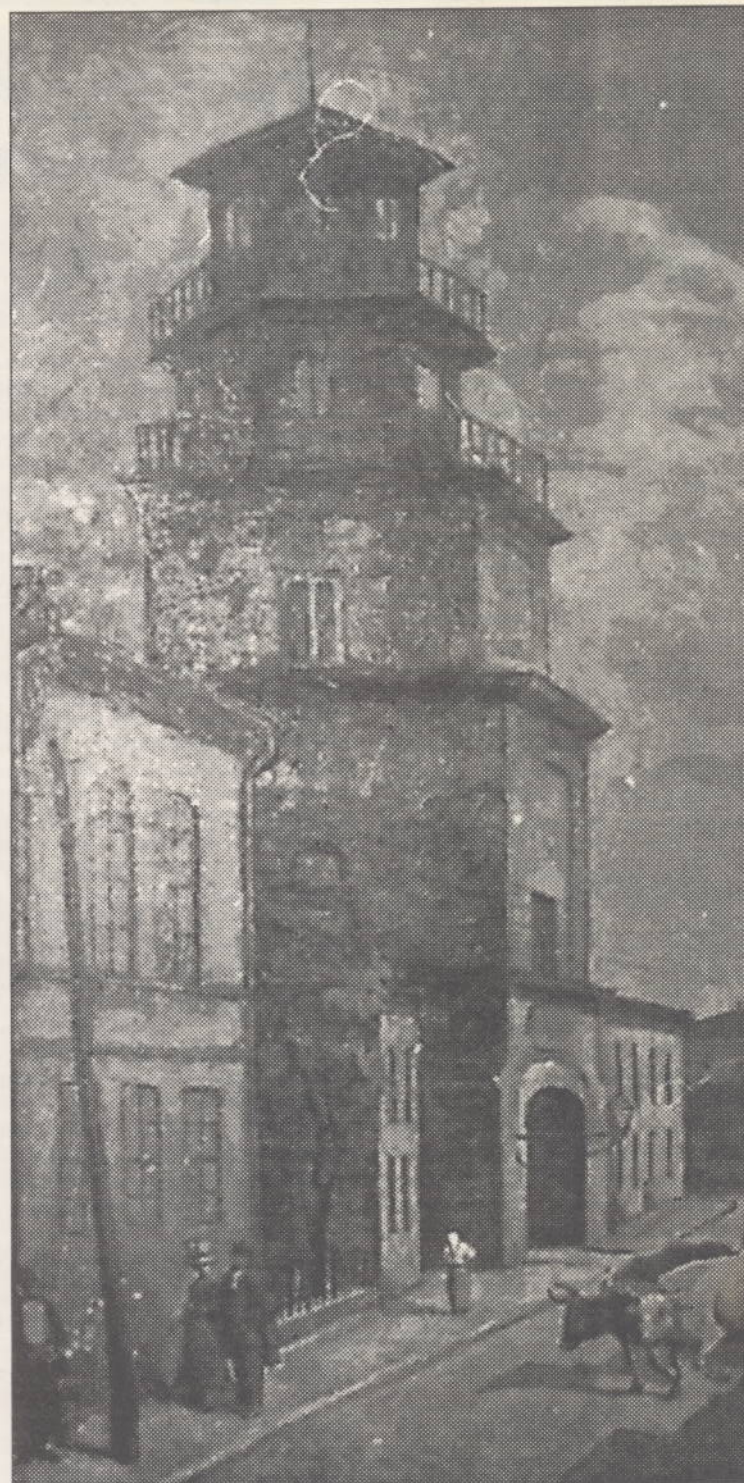
Nu începe îndoială că oricare din valorile democrației se fructifică în practica socială, rostul cercetării și analizei științifice rămâne acela de a descrie și examina cu discernământ dinamica acestui proces complex.

1) Robert A. Dahl, *Democracy and Its Critics*, Yale University Press, 1989.

2) Mattei Dogan, Robert Pahre, *Noile științe sociale. Interpenetrarea disciplinelor*, Editura Academiei Române, București, 1993, p. 13.

3) Idem, p. 206.

4) Liliana Mihut, *Dilemele științei politice*, Editura Enciclopedică, București, 1995, p. 39.

Reproducere din inspirata expoziție de pictură și grafică: „Bucureștiul de altadata”

Lumea în pragul secolului XXI

Ordinea internațională, un perpetuu deziderat (II)

Dr. ION MITRAN

Conceptul de ordine politică internațională privește și **societatea transnațională**, o realitate istorică de dată mai recentă, legată de evoluția modernă a mijloacelor de comunicație, de extinderea schimburilor economice între state, fără a se mai ține seama de frontiere, puterile publice ale fiecărei entități statale acceptând că o parte a vieții economice, științifice, intelectuale iese de sub "controlul" lor și intră sub incidența unei relative autonomii. Începutul acestui tip de relații, al societății transnaționale este considerat, de unii analiști, a fi era "liberală" a secolului al XIX-lea. În secolul următor, o dată cu Comunitatea Europeană și fostul CAER, s-au ivit două tipuri de societăți transnaționale, funcționând după reguli diferite (stabilite democratic sau impuse) și generând autonomii limitate și condiționale. După cum se știe, Comunitatea Europeană s-a lărgit teritorial și extins dincolo de domeniul economic, afirmându-se tot mai mult o nouă entitate, Uniunea Europeană, iar CAER-ul, fosta piață a țărilor foste socialiste s-a autodizolvat. Pe plan militar-politic, la fel s-au petrecut lucrurile în ce privește NATO și fostul Tratat de la Varșovia. Dar analiza conceptului de ordine internațională se cere extinsă asupra **specificității sau particularităților, a nivelelor de studiu, a modelelor istorico-teoretice**.

În privința specificității, așa cum observă cea mai mare parte a

analiștilor ansamblului interstatal, este necesar a clarifica cel puțin două aspecte. Mai întâi, dacă prin ordine (internațională) se înțelege satisfacerea intereselor unui grup de state, unei entități (alianțe sau înțelegeri), trebuie să se clarifice dacă este vorba despre **ordinea interstatală** sau despre **ordinea mondială**. Aceasta din urmă se referă la nevoile fundamentale ale umanității pe când ordinea interstatală privește nevoile esențiale ale statelor (existența, independența și securitatea lor) și normele sau principiile de conservare a lor. Ceea ce arată că ordinea interstatală poate funcționa fără ca ordinea mondială să se modifice. Relațiile între două sau mai multe state pot funcționa în virtutea drepturilor statelor fără ca ordinea lor interioară să fie aceeași. Se vorbește astfel despre specii de spații politice, despre geopolitică, concepte asupra cărora s-au oprit considerente anterioare^{x)}.

Analiștii relevă, pe bună dreptate, că între ordinea mondială și ordinea interstatală pot coexista complementarități dar și tensiuni, cele două noțiuni de **ordine** desemnând, una (cea mondială) - o societate globală, în bună parte fictivă, prea generală, iar cealaltă - un grup concret în felul său (interstatal) dar și abstract, dacă se ia în calcul conceptul de stat, independent de indivizi, de grupurile de oameni din cadrul statului. În același timp, cu privire la ordinea interstatală,

sunt de remarcat particularitățile grupurilor pe care le reprezintă **națiunile**, cu componente sociale și economice diverse - (structuri sociale, structuri de proprietate, diferențe de instruire și cultură) - dar având și componente etnice mai mult sau mai puțin unitare, mai mult sau mai puțin diversificate, coexistând o majoritate și o **minoritate etnică** sau o majoritate și mai multe **minorități etnice**, realitate ce se reflectă în politica internă dar și în cea externă, în ansamblul raporturilor interstatale. De aceea, studiul științific al relațiilor internaționale trebuie să aibă în vedere, în ansamblul lor, toate asemenea coordonate-realități, spre a sesiza, pe această bază, **mecanismele ce declanșează diverse evenimente și procese internaționale**, respectiv diverse orientări politice naționale și internaționale, stările de cooperare și pace, de tensiune, conflict și război, determinându-se cât mai exact posibil raporturile de forțe, tendințele previzibile, rațiunea unor strategii de alianță etc.

Preocupăți să descifreze starea oarecum de himeră, de aspirație perpetuă a conceptului de ordine internațională, analiștii se arată preocupați a sesiza, descoperi și evalua **raporturile de putere**, de la cele intrastatale, adică pe scară națională, la cele interstatale, adică în ansamblul internațional (zonal sau global), pentru a putea descrie ordinea tre-

cută, prezentă sau previzibilă dezirabilă. Cum constată mai toate școlile de gândire politologică, există în mod limpede o deosebire fundamentală între modul în care este utilizată puterea în cadrul unui tip ideal de națiune - al cărei regim se bazează pe consensul popular - și politica de forță în mediul interstatal. În primul caz, puterea este în serviciul intereselor și valorilor comune, constrângerea nu privește decât anumite reguli și sectoare iar conflictele între grupuri nu pot afecta decât forme limitate ale puterii în timp ce ierarhia (structurarea) socială nu este permanent amenințată. În mediul interstatal, adică pe scena internațională, înfruntarea riscă tot timpul să devină violentă, afectând, prin aceasta, raporturile interstatale, ierarhia între unități sau entități în conflict fiind mereu contestată. Dacă în timpul ideal al societății naționale, conflictele se desfășoară în contextul cooperării, în cazul pluralității de centre de decizie și putere din mediul interstatal domină suspiciunile, neîncrederea, neînțelegerile, ostilitatea. (Ar merita o discuție aparte, în acest sens, rolul și comportamentul de **mare putere** pe scena internațională). Și totuși, în raporturile interstatale, raporturile conflict-cooperare au înfățișarea lor specifică, urmează o anumită dinamică.

Analiștii constată că, în științele sociale contemporane, mai ales în politologie, se conturează distinct **trei nivele ale studierii ordinii internaționale**.

Primul nivel este cel descriptiv, adică cel al examinării practicilor și instituțiilor care au asigurat și asigură încă un minim de ordine, al prezentării avantajelor și slăbiciunilor acestora și al criticii încercărilor nereușite de a perfecționa această ordine¹⁾, inclusiv prin tentativele de a trece dincolo de statul național, chiar

pe calea - dovedită neviabilă - a constituirii unui guvern mondial.

Al doilea nivel, cel al teoriei generale a raporturilor între state, pune accentul pe rolul predominant al statelor pe scena mondială. Este punctul de vedere al școlii "realiste", înclinată spre evaluarea raporturilor de forță și a politicii de putere emanând din mijloace militare, capacitate economică și considerente geopolitice. Această școală a supus, de asemenea, criticii, diversele "iluzii idealizante", între care slăbiciunea dreptului internațional, supraevaluarea organizării internaționale, instabilitatea diplomației echilibrului.

Al treilea nivel este cel al teoriei raporturilor interstatale sistemice, care au în vedere ansamblul entităților statale în competiție sau concurență, căutând să degajeze principalele "variabile", ca și "regulile jocului" din mediul interstatal. Aceste teorii scot în evidență deosebirile sau departajările între **structura** sistemului, adică distribuția puterii în câmp diplomatic, și **procesul obiectiv** al relațiilor între unități, componente, cum propunea Morton Kaplan²⁾. Cea mai mare parte a acestor teorii disting sistemele bipolare de sistemele multipolare, sisteme omogene și eterogene, dar și ansambluri dominate de către o putere hegemonică. (Va urma)

x "Opinia națională" nr. 133, 134.

1) *Tratatul de știință politică*, publicat sub coordonarea lui M. Grawitz și Jean Leca, citează, printre protagoniștii acestui nivel, pe Hadley Bull (*The Anarchical Society*, 1977, New York, Columbia University Press) și I. Lothair Claude (*Power and International Relations*, 1962, New York, Random House).

2) *System and Process in International Relations*, New York, 1957, D.J. Wiley.

PUNCTE DE VEDERE

La ordinea zilei:

NATO - O PROBLEMĂ MAI COMPLEXĂ DECÂT PARE

Prof. dr. CONSTANTIN VLAD

Din partea Occidentului, cum am văzut, în articolul precedent din "Opinia națională", motivația principală de durată a deschiderii NATO spre Est constă în extinderea spațiului de stabilitate și pace în această parte de Continent, prin satisfacerea necesităților de securitate ale țărilor centrale și est-europene. Poate fi însă susținută cu argumente convingătoare o atare motivație? Cu alte cuvinte, sunt securitatea și stabilitatea acestei părți de Continent singurul sau măcar principalul scop al largirii Alianței Nord-Atlantice? După părerea mea, răspunsul la această întrebare este negativ. Semnificația deciziei privind deschiderea NATO spre Est e mult mai mare. Mă număr printre cei care consideră că ea se înscrie într-o strategie globală a Occidentului după depășirea "războiului rece", urmărind extinderea pe cât posibil a influenței sale în Europa - și în lume - în condițiile favorabile create de noile raporturi de forțe generate de încetarea bipolarismului, strategie care include ceea ce s-ar putea numi, cred, o nouă politică de "containment", de îngrădire față de Rusia sau, cum o numesc unii, o politică de neutralizare a Rusiei. Uneori se afirmă că cele două conflagrații mondiale ale secolului 20 au pornit în legătură cu zona central și sud-est europeană, ceea ce, istoricește vorbind, este exact; în astfel de afirmații se uită faptul că pentru acele conflagrații n-au purtat vina țările în interiorul zonei respective, ci competiția și ciocnirile de interese ale marilor puteri în legătură cu acea parte de Continent. Și, totodată, se ignoră realitatea că înglobarea statelor centrale și sud-est europene în NATO ar reprezenta o soluție dată, în condiții noi, în cadrul aceluiași for de putere privind țările în cauză.

După cum se știe, întreaga acțiune de extindere a NATO este acompaniată de asigurări date Rusiei atât de către Occident, cât și de către țările candidate, că deschiderea Alianței spre Est nu este îndreptată împotriva intereselor rusești, că stabilitatea Europei Centrale care va rezulta în urma acestei deschideri ar fi benefică pentru întregul Continent, că extinderea Alianței trebuie însoțită de stabilirea unui veritabil parteneriat cu Rusia. Nu pot trece însă neremarcate observațiile făcute de numeroși analiști occidentali în sensul că măsura de extindere a NATO spre Est este percepută ca o tentativă de a izola Rusia, ceea ce creează din nou în această țară sentimentul de încercuire. "Pe ruși îi preocupă în mod legitim, scrie, de pildă, William Pfaff, ca puterile occidentale să nu încerce să refacă o încercuire strategică a Rusiei, cum sugerează o eventuală expansiune a NATO". Graba de a extinde NATO spre Europa Centrală, îl citează Jim Hoagland pe generalul Jack Galvin, "crează un sentiment de frustrare și de trădare în Rusia".

Iată unele fapte pe care le am în vedere cei care fac afirmații ca acelea de mai sus: în momentul constituirii sale (1949), NATO cuprindea 12 state: Belgia, Danemarca, Franța, Marea Britanie, Islanda, Italia, Canada, Luxemburg, Olanda, Norvegia, Portugalia și Statele Unite. După constituire,

NATO a admis noi membri în "trei reprize": Grecia și Turcia în 1952, R.F. Germania, în 1955, și Spania, după decesul lui Franco. Acum, prin preconizata extindere, Alianța ar putea cuprinde alte noi state - mă refer la cele care și-au exprimat interesul și dorința de a dobândi calitatea de membru NATO, și anume: Polonia, Cehia, Slovacia, Ungaria, România, Bulgaria, Albania, Estonia, Letonia, Slovenia și Croația. Aceste state au o suprafață de 1.162.000 km² și o populație de 124.000.000. Realizarea extinderii spre Est ar reprezenta, de departe, cea mai amplă largire (ca suprafață și populație) cunoscută de Alianță în istoria sa de aproape cinci decenii; și este de subliniat că această largire ar avea loc după ce condițiile care au determinat chiar apariția NATO au încetat să mai existe. Drept rezultat, în spațiul euroatlantic NATO lărgit s-ar constitui un bloc compact de state de dimensiuni copleșitoare, întins, potrivit statisticilor Băncii Mondiale, pe o suprafață de 24,6 milioane km², cuprinzând 811,4 milioane oameni și având ca suport economic un Produs Intern Brut de peste 13.500 miliarde dolari.

Doresc să precizez că cele arătate mai sus nu urmăresc în nici un fel să justifice, pe plan teoretic, poziția adoptată de Federația Rusă în problema extinderii NATO spre Est. Ca atâția alții care se apleacă asupra fenomenului internațional constat cu preocupare reînvierea politicii ruse de mare putere, semnele care par a fi expresia unei tendințe de refacere, într-o formă sau alta, a Imperiului rus. Dar, pe de altă parte, nu pot să nu subliniez că, în termenii oricărei abordări raționale a relațiilor internaționale, spre a nu evoca în această privință exigențele unei viziuni geopolitice inspirate de teoria realismului politic, nici o țară, cu atât mai puțin una de dimensiunile Rusiei, n-ar putea privi în liniște constituirea în apropierea granițelor sale, în unele zone, chiar pe aceste granițe, a unui astfel de centru de putere, cum ar fi cel rezultat din extinderea NATO spre Est.

Iată de ce decizia de a lărgi Alianța Nord-Atlantice depășește cu mult, în ceea ce privește importanța, și trebuie adăugat, consecințele - problematica securității statelor centrale-europene și a stabilității în partea de Continent în care acestea sunt așezate. Ea dezvăluie cu claritate faptul că NATO, Occidentul în ansamblu, consideră în mod obiectiv Rusia drept un adversar potențial. A exprimat o astfel de idee, cu o franchețe neobișnuită, în octombrie 1995, ziarul "New York Times", într-o formulare preluată pe larg de mass media mondială. Dacă, voi, rușii, scria în acest sens ziarul amintit, "ne lăsați să ne prefacem că nu vă considerăm un potențial agresor, noi vă vom lăsa să vă prefaceți să credeți că NATO nu este o alianță de apărare a Europei împotriva Rusiei".

Aceasta este o urmare logică a deciziei de largire a Alianței Nord-Atlantice în actualele condiții și sunt nu puține șanse ca ideea potrivit căreia Rusia este un potențial adversar să se dovedească un fel de profecție care se

autoîmplinește. Pentru că, dacă se examinează mersul dezbaterilor privind evoluțiile NATO și reasezarea relațiilor pe Continent în ultimii ani, se poate, cred, constata că Rusia ca stat n-a avut obiecții împotriva menținerii NATO ca atare după dispariția Tratatului de la Varșovia. Ea s-a opus însă, virtual, chiar de la început, ideii de largire a Alianței prin extinderea către Est a acesteia.

În fapt, măsura de largire a Alianței Nord-Atlantice prin extinderea către Est ar putea așeza eforturile de constituire a unui sistem paneuropean de securitate nu pe terenul parteneriatului și cooperării, ci pe cel al confruntării, ar crea noi diviziuni pe Continent, chiar noi potențiale grupări de state și alianțe militaro-politice. Cât de departe s-ar putea merge în această

ultimă ipostază, nimeni nu poate spune acum. Dar o astfel de perspectivă nu este nicidecum de bun augur.

Pentru astfel de elemente și pentru altele care ar putea fi adăugate, afirmam, într-un studiu publicat anterior, că unele din direcțiile în care evoluează Organizația Tratatului Nord-Atlantic se numără printre germeii de tensiune și conflict ce se aruncă în prezent în construcția păcii post-"război rece". Și este de subliniat că, după părerea mea, între aceste evoluții se înscrie pe un prim plan decizia NATO de a se lărgi prin extinderea sa către Est. De aceea, mă număr printre cei ce consideră această decizie drept o greșală, o mare greșală.

Dimensiunea externă a tranziției românești

MIRCEA MANEA

O realitate cu valoare de truism ne arată că cele două dimensiuni fundamentale ale politicii unui stat - internă și externă - se află într-o permanentă relație de interdependență și influențare reciprocă. Numai realizarea unui echilibru optim și de durată între aceste două dimensiuni conferă unui stat stabilitate, credibilitate și progres în toate domeniile de activitate.

În cazul României de azi, pe lângă preocuparea existentă de a se asigura un cât mai bun echilibru între cele două dimensiuni ale politicii naționale, este necesar, după părerea mea, ca la înfăptuirea politicii externe a țării în perioada de tranziție pe care o străbatem acum, și întotdeauna, de altfel, ca regulă, să participe activ, și potrivit specificului și mijloacelor fiecăreia, toate componentele sale: parlamentară, guvernamentală-diplomatică, cultural-științifică, partidică, sindicală, cultică, sportivă, turistică, militară etc.

Pe planul politicii externe a României post-decembriste, necesitatea tranziției este determinată de schimbările și transformările profunde ce au avut loc după 1989, și ulterior, în Europa, și în lume, de tendințele previzibile în evoluția vieții internaționale, care impun cu acuitate reconsiderarea critică a obiectivelor și activității țării noastre în acest domeniu vital și adaptarea permanentă a acesteia la mutațiile zonale, continentale și mondiale, în consens cu interesele fundamentale ale poporului român. Avem în vedere, în principal, necesara reorientare cerută de situația creată în urma încetării "războiului rece", a existenței celor două blocuri militare și ideologice opuse, desființării Tratatului de la Varșovia și C.A.E.R.-ului, destrămării U.R.S.S. și R.S.F. Iugoslavia, consolidării și largirii altor structuri paneuropene și euroatlantice.

Obiectivul fundamental, cu valoare perenă, al politicii externe românești îl constituie apărarea integrității și unității teritoriale a

României, a independenței de stat, suveranității naționale și inviolabilității frontierelor, promovarea și protecția intereselor sale economice, financiare, comerciale, științifice, culturale etc., a adevărului istoric cu privire la originea limbii și poporului român, la viețuirea lui permanentă în perimetrul vetrei strămoșești, prezentarea continuă, corectă și persuasivă a realităților social-economice și politice din România, și, concomitent, combaterea, cu mijloace specifice, a acțiunilor politice ostile României și națiunii române.

Obiectivul strategic al diplomației în perioada actualei tranziții îl constituie, așa cum este știut, integrarea României în structurile europene și euroatlantice, curs ireversibil al mutațiilor și tendințelor pe plan zonal, regional și mondial al lumii de azi și de mâine. După părerea mea, altă alternativă realistă și asigurătoare nu există, iar teza neutralității este neavenită și periculoasă.

Înfăptuirea acestui obiectiv strategic nu se poate face dintr-o dată, ci numai treptat, pe măsura realizării de progrese substanțiale în toate domeniile, care să ne permită ajungerea la un nivel de dezvoltare relativ și esențialmente apropiat de cel al statelor membre ale Uniunii Europene, NATO, Uniunii Europei Occidentale, Consiliului Europei, O.E.C.D. și altele. Într-una dintre aceste organizații, România este deja membru cu drepturi depline, din 4 octombrie 1993. Este vorba de Consiliul Europei. În altele, am făcut un prim pas, obținând statutul de "partener pentru pace" (NATO), de membru asociat al Uniunii Europene, de partener asociat al U.E.O., de observator la activitățile O.E.C.D. Pentru a adera cu drepturi depline la toate aceste organizații, țara noastră este chemată să satisfacă anumite criterii specifice fiecărei organizații, cum sunt, printre altele: în Uniunea Europeană - depunerea cererii de aderare, după care până la acceptare să se realizeze substanțiale dezvoltări

economice și monetare, armonizări de politică externă și să se adapteze, treptat, politicile și legislația în domeniile industriei, agriculturii, comerțului, transporturilor și comunicațiilor, vamal etc., să se realizeze marea privatizare, restructurarea și re tehnologizarea; în NATO și UEO - să se asigure o integrare graduală politico-militară prin aducerea nivelului de instrucție și dotare al armatei la cel al statelor membre și prin alinierea la strategia de securitate și apărare a păcii proprii acestor organizații etc.

Viața ne arată, de exemplu, că Grecia a devenit membru asociat al Uniunii Europene în 1963 și a aderat la U.E. abia în 1981, deci după un stagiul de 18 ani, în timp ce Turcia n-a obținut acest statut nici astăzi. Austria a așteptat aproape 6 ani, Suedia 4 ani, iar Finlanda 3 ani, de la depunerea cererii de aderare și până la primirea ca membru titular al Uniunii Europene.

Perioada de tranziție impune, să se rezolve, în cazul României, și un alt obiectiv de politică internațională, și anume reconsiderarea și reînnoirea cadrului juridic extern:

1. Pe plan bilateral, încheierea de noi tratate politice de bază cu statele vecine, cu noile state independente desprinse din fosta U.R.S.S. și Iugoslavia, cu Federația Rusă, cu statele din zona Balcanilor, cu cele membre ale Uniunii Europene, NATO și cu celelalte state ale comunității internaționale. 2. Pe plan multilateral, retragerea unor rezerve nejustificate ale vechiului regim la unele înțelegeri internaționale - Convenții, Declarații, Acorduri, Protocoale, obținerea statutului de membru fondator al Noii Organizații Mondiale a Comerțului, intensificarea activității noastre în cadrul ONU și al organizațiilor specializate din sistemul Națiunilor Unite, redeschiderea unor ambasade și deschiderea de noi reprezentanțe diplomatice, cum au fost cele pe lângă U.E., NATO etc. și de oficii consulare, unele conduse de consuli onorifici, recuperarea unor piețe externe pierdute și cucerirea de noi piețe, inclusiv recuperarea creanțelor dinainte de 1989 etc.

Perioada postdecembristă impune, pentru prima oară după al doilea război mondial, un obiectiv nou și pe termen nedeterminat cu privire la dreptul și obligația statului nostru de a se preocupa de soarta românilor trăitori în afara granițelor naționale, pentru recunoașterea identității lor etnice, religioase, culturale și lingvistice și a dreptului acestora de a se manifesta ca atare, beneficiind de prevederile conținute în documentele ONU, OSCE și Consiliului Europei.

Specific tranziției este și faptul esențial ca legislația și actele normative elaborate în această perioadă să corespundă stadiului de dezvoltare generală, etapizată a României. Aceste reglementări nu mai pot aparține trecutului și abia în faza finală a tranziției, când progresele generale ale țării creează premisa necesară a reușitei, ele pot fi apropiate sau asemănătoare celor din Uniunea Europeană și din celelalte organizații europene și euroatlantice în care vrem să ne integrăm. Orice forțare a ritmului ar fi, credem, generatoare de prejudicii.

REVISTA

OPINIA

națională

Tiparul executat de
DRAGO PRINT GRUP
Tipografia F.E.D.

TEHNOREDACTARE COMPUTERIZATĂ:
Mariana IONIȚĂ

REDACȚIA ȘI ADMINISTRATIA: București, Palatul Sporturilor și Culturii, Parcul Tineretului, Sector 4. Telefon: 330.68.45

Costul unui abonament trimestrial este de 3600 lei. Plata abonamentelor se face prin mandat postal sau dispoziție de plată pe adresa: Fundația "România de Măine", Palatul Sporturilor și Culturii, Parcul Tineretului, Sector 4, București, Cont 451.00.972 - B.C.R. - S.M.B. Abonamentele se pot face și prin oficiile poștale din întreaga țară.

Revista "OPINIA NAȚIONALĂ" se află înscrisă în Catalogul de presă "RODIPET" la poziția 2111.

Cititorii din străinătate se pot abona prin "RODIPET" S.A. - P.O. BOX 33-57, Fax 0040-1-3129432 sau 3129433, telex 11995 - Piața Presei Libere nr. 1, Sect. 1, București - România.

EMINESCU

și problema țărănimii din vremea lui

ION MIHAIL POPESCU

Cititorii operelor social-politice ale lui Mihai Eminescu știu, desigur, că problema tuturor problemelor cuprinse în ele este soarta țărănilor române din "epoca rețevului" (1866-1883), numită, pe drept ori pe nedrept, o epocă de "tranzitie". La 14 martie 1876, Mihai Eminescu susținuse, sub egida Societății "Junimea" - primul cerc cultural românesc de mărime europeană (și universală) - prelegerea **Influența austriacă asupra românilor din Principate**, în care discutate și câteva probleme privitoare la grupurile sociale din vremea sa. În numărul 22 din 18 martie 1876, "Curierul. Foaia intereselor generale", care apărea la Iași, a publicat articolul **Prelegere populară a Societății Junimea**, în care Mihai Eminescu era învinuit că ar fi susținut ideea potrivit căreia numai despotismul este fericirea și progresul popoarelor, că țărănilor trebuie să rămână țăran, robul să rămână rob, boierul boier, fiindcă numai așa se pot forma clasele pozitive necesare pentru existența unui stat.

Din acest articol cu atacuri **ad personam**, Mihai Eminescu și-a scos tezele principale pe baza cărora a pregătit și răspunsurile sub titlul "Rectificare", păstrate în manuscrisul 2255, publicat de Ion Scurtu, în 1905, și de D. Vatamaniuc, în 1980. În această "Rectificare", Mihai Eminescu dovedea: a) că nu a încercat să dovedească teza că **despotismul** este fericirea și progresul popoarelor ("Tot ce am arătat e că **puterea statului**, domnia concretă a legii trebuie să fie mai tare decât tendințele claselor sociale și să le înfrânge. Unde această putere a statului e în vecinică mișcare și lovită perpetuu în dreptul său, se naște despotul personal, care nu respectă nici o lege și sfârșește rău, precum au sfârșit și despoții din istoria românilor. C-un cuvânt, am susținut domnia absolută a principiului armoniei intereselor, în contra despotismului, a domniei unei caste sau a unei persoane pe seama celorlalte clase, lipsite de drept"); b) că nu a susținut deloc că țărănilor trebuie să rămână țăran, robul rob și boierul boier (ci că "înaintarea dintr-o clasă într-alta trebuie să fie bazată pe **muncă** și nu pe **privilegiu**"); c) că nu a susținut că sistemul constituțional din România e rău fiindcă dă drept la alegeri, ci pentru că, înlesnind "scribilor" drumul spre afacerile statului, ușurează **clasele pozitive** ale societății înrobirea lor. (Acest sistem e "lărgirea vechilor privilegii asupra progeniturii claselor privilegiate din trecut și nu corespunde cu clasele economice, care să găsească în el mijlocul de a-și reprezenta interesele lor în stat".)

Țărănimia română constituia, între 1866-1883, singura **clasă pozitivă** din România, pentru că era, în considerațiile lui Mihai Eminescu, singura clasă producătoare de bunuri materiale, necesare tuturor membrilor societății. "Aceasta - sublinia marele poet - este într-o țară clasa cea mai pozitivă dintre toate, cea mai conservatoare în limbă, port, obiceiuri, purtătorul istoriei unui popor, nația în înțelesul cel mai adevărat al cuvântului".

Din sudoarea acestei clase sociale își trăgeau existența materială toate celelalte categorii de populație. Dacă țărănilor români era "nația agricolă" de care aveau nevoie toate grupurile sociale din România din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, situația ei materială precară sporea o dată cu înmulțirea trebuințelor generale ale tuturor, fără recompensă necesară. Jertfele pe care "nația agricolă" le făcea în favoarea altora nu erau proporționale cu existența ei materială. Țărănimia română, nu numai că sărăcea continuu, dar slăbea și se pierdea ca entitate socială sub povara impozitelor, dărilor directe și indirecte, județene, comunale și de alt soi, care, toate, se percepeau din punga țărănilor. "Munca lui -

scria Eminescu - o preocupă negustorii și o schimbă pe mărfuri străine, munca lui dă valoare latifundiilor statului și celor particulare, dările plătite direct și indirect de către dânsul susțin legiunile de funcționari ai statului, ai comunelor și județelor; c-un cuvânt, o organizație în care vorbesc și pe care o influențează toți aceia cari nu produc în economia nației nici măcar valoarea unui capăt de ață; pe când țărănilor, care singuri produc întreg substratul vieții noastre economice, nu are nici un glas care să-l reprezinte pe el, să vorbească în numele lui".

În toate colțurile României, proprietarul parvenit sau arendașul, de orice neam ar fi fost, nu vedeau în țărănilor români din a doua jumătate a secolului al XIX-lea decât "o simplă unealtă de muncă, o vită de jug, un paria", considera Mihai Eminescu. Urmarea acestui proces de spoliere continuă a țărănilor români și a înmulțirii nesăbuite a trebuințelor sociale a fost împărțirea populației în două categorii: **plebea de sus și poporul de jos**. Ideea fusese rostită cu 3 ani înainte. "Astăzi - zicea Mihai Eminescu la 8 octombrie 1878 - ca nicidecum putem vorbi de o plebe de sus de un popor de jos."

Epoca de "tranzitie", începută în România după promulgarea Constituției din 1/13 iulie 1866 (și neabrogarea **Legii învoielilor agricole**, adoptată la 18/30 martie 1866), crease decalajul dintre "țara legală și țara reală", iar acest "decalaj" își găsisse realitate de sine în sărăcirea claselor de jos ale societății și încoronare în fătarnicia "plebei de sus". "Patrioți fătarnici v-ați prefăcut că vărsați lacrimi pe nenorocirile poporului și, îndată ce ați ajuns la guvern - scria Mihai Eminescu în "Timpul" (14 februarie 1882) - cea dintâi grijă a voastră a fost de a arunca sorții pe cămașa lui și de a vă împărți funcțiunile și gradele sinecure, căci nicidecum nu v-ați gândit decât la satisfacerea poftelor voastre nesătioase. Ați întreit dările săteanului, l-ați executat cu dorobanțul și i-ați vândut cenușa din vatră, l-ați bătut și torturat prin subprefecții voștri, și astăzi pozați în apărătorul lui; căci interesul vostru este să întrețineți neconținut zădăria între proprietar și sătean. Aroganți în cuvinte, când a fost vorba de fapte, ați îngenucheat înaintea străinului și i-ați oferit fața, fără să vă gândiți că palma aruncată pe dânsa o resimțea țara pe obrazul ei. Cu gura plină de principii mari, n-ați neglijat nicidecum micile voastre interese și, de șase ani, prezentați țării spectacolul scandalos ce-l vedem în istoria popoarelor numai în timpuri de decadență; îmbuibăți însă nesatisfăcuți, vă certați unii pe alții, vă acuzați între voi de imoralitate, vă aruncați în față epitele de cumularzi și concesionari, - toate acestea în ochii națiunii uimită de atâtea turpitudini!"

"Ați comis păcatul de neiertat - continua Mihai Eminescu - de care istoria vă va cere un compt sever: acela de a fi zdruncinat cu desăvârșire sentimentul onestității între cetățeni. Ah! răspunderea vă este teribilă, căci o națiune coruptă este o națiune pierdută. Lumea v-a văzut cu mirare transformându-vă de azi până mâine în milionari, fără să poată a-și explica misterul acestei extraordinare schimbări. Cetățeanul onest și-a zis atunci cu descurajare că secretul avuției nu e în muncă, ci aiurea; îndoiala s-a introdus în sufletul lui, desgustat el a repetit cuvântul lui Catone: Virtutea e o ficțiune. Exemplul pornind de la cap, contagiunea s-a lăsat, cangrena a coprins parte din corpul social, și astăzi amenință să prăvălească națiunea în prăpastie."

Textul citat este concludent pentru epoca de "tranzitie" din vremea lui Mihai Eminescu - "epoca noilor fanarioți" - dar el are mult adevăr și multe semnificații și pentru alte "tranzitii", de acum sau de altă dată.

Cu abecedarul în față și cu gândul la anii... studenției
Elevi la școala generală din Bixad (Satu Mare)

TEMPLU AL VEȘNICIEI ROMÂNEȘTI

60 de ani de la înființarea Muzeului Satului

"O viață de sute și poate de mii de ani ne pătrunde trecând pe ulițele acestui sat ciudat, făcut din toate satele țării. Tot ce este mai al nostru vorbește din el cu un glas care nu poate să nu zguduie chiar și pe cel mai nepăsător, pentru că este glasul trecutului, anonim și al Neamului Românesc". Astfel era caracterizat Muzeul Satului de către principalul lui ctitor, **Dimitrie Gusti** (1880-1955), fondatorul Școlii sociologice de la București, la temelia căreia au stat tocmai anchetele efectuate în satele românești din Muntenia, Oltenia, Bucovina și Transilvania, împreună cu studenții seminarului de sociologie. Din aceste cercetări

ale vieții rurale, făcute realist, fără tendințe de idealizare, dar cu dorința de emancipare a vieții țărănești, a luat ființă Muzeul Satului.

El reprezenta, mai întâi, o sinteză de cugetare, o idee îmbogățită cu noi semnificații de-a lungul câtorva generații.

Încă din anul 1865, **Alexandru Odobescu**, principal precursor, lansa ideea ca unele gospodării țărănești, reprezentative pentru specificul național românesc, să fie reunite sub forma unor expoziții, iar în primii ani ai secolului nostru, **Spiru Haret** orânduiește întâiele cercetări de teren în vederea constituirii unui Muzeu de Artă Națională care avea să fie inaugurat

la 10 octombrie 1906 și să evolueze până la Muzeul de Artă Populară de mai târziu. În anul 1910, profesorul **Dimitrie Gusti**, inaugurează, la Universitatea din Iași, cercetările monografice și, după Marea Unire, conduce principalele 7 campanii monografice între anii 1925-1931.

Cu această zestre de idei și de fapte, Muzeul Satului a fost inaugurat oficial la 9 mai 1936 (și deschis publicului începând cu 17 mai 1936), cu un număr de 33 gospodării și alte câteva construcții rurale și cu peste 4000 de obiecte ce alcătuiau inventarul interiorilor. Satul din inima Capitalei României a fost ridicat în mai puțin de 60 de zile, cu 130 de meșteri aduși din satele de origine a monumentelor. S-a lucrat zi și noapte, un efort care - calculat ulterior - echivala cu 10 mii de zile de muncă, deci aproximativ cu 26 de ani. Pe 4,5 ha s-au ridicat 33 monumente de arhitectură populară, case și gospodării, biserici, instalații tehnice, troițe, ateliere. A rezultat un original **sat al satelor**, o emblemă la scară naturală a specificului nostru național și în ciuda vicisitudinilor prin care a trecut (în 1937, câteva piese sunt demontate spre a se clădi actualul Palat Elisabeta, apoi în timpul și mai cu seamă după al doilea război mondial). Muzeul Satului se îmbogățește neîntrerupt. Între anii 1949-1990, aici sunt aduse încă 43 de monumente populare.

Venerația cu care acest Templu al veșniciei românești a fost înconjurat, încă de la început, rezultă limpede din ceea ce consemna revista "Albina" în nr. 20 din 22 mai 1936: "Deschiderea expoziției (Muzeul Satului Românesc) s-a făcut printr-un serviciu religios, de față fiind dl profesor D. Gusti, director general al Fundației "Principele Carol", Al. G. Donescu, primarul Capitalei, și numeroși oameni de seamă ai țării. După slujba religioasă, preoții au mers și au sfințit fiecare casă în parte. Apoi, întreaga mulțime aflată de față a început să cerceteze cu multă luare aminte această minunată expoziție. Cele 33 de case cu gospodăria lor întreagă au incitat mult de tot pe cei prezenți. Muzeul Satului Românesc va rămâne deschis pentru totdeauna, ca să poată fi cercetat de oricine se interesează de mersul vieții românești la sate".

Și exista pe atunci un mare interes pentru evoluția satului românesc în datele lui firești, între valorile lui autentice. De aceea **Gusti** și colaboratorii săi și-au propus să realizeze un **al doilea sat model**, alături de cel tradițional. Acest al doilea sat model era menit să fie un veritabil catalizator pentru demersurile care să ducă la o cultură sătească "puternică și luminată", la satul românesc viitor, rezultat nemijlocit al acțiunii sociologice de largă anvergură. Proiectul celui de-al doilea sat model, care să deschidă orizonturi spre satul puternic, activ, creator, n-a putut fi realizat, nici atunci, nici mai târziu. Ideea lui a rămas însă ca un argument atestând **caracterul activ al sociologiei**, menită nu doar să cunoască și să înregistreze realitatea, ci să-i descifreze potențele creatoare și să favorizeze împlinirea acestor potențe, printr-o evoluție firească.

Sub egida acestor nobile idei, s-a desfășurat la București, ca un omagiu aniversativ, **A II-a Conferință Europeană a Muzeelor de Etnografie**, în zilele de 17-19 mai a.c., cu ședințe în plen, mese rotunde și sesiuni simultane, cu vernisarea unor expoziții, cu vizite la obiective etnologice și cu o excursie documentară în Carpați, cu spectacole folclorice, demonstrații practice cu meșteri populari și cu alte momente memorabile ce-i întărește Muzeului Satului Românesc calitatea unui punct de referință pentru cercetarea etnografică de pretutindeni.

MIHAI IORDĂNESCU